

ACTUACIONS D'INTERVENCIÓ I GESTIÓ VINCULADES AL MUSEU DE L'ESTAMPACIÓ DE PREMIÀ DE MAR: PROJECTE D'EXECUCIÓ DE LA TERCERA FASE DE L'EXPOSICIÓ PERMANENT I DIFUSIÓ DE LA VIL·LA ROMANA DE CAN FARRERONS

Museu de l'Estampació de Premià de Mar

1. ELS INICIS

El Museu de l'Estampació de Premià de Mar inicia la seva activitat amb anterioritat a l'any 1979, data en què se n'aproven els Estatuts (el 30 d'octubre de 1979), i es constitueix com a tal 1983, promogut per l'entitat Associació d'Estudis Científics i Culturals (AECC), que l'acull primer a les dependències del carrer d'Àngel Guimerà i més tard a la masia de Can Manent.

El mateix any 1983, el Museu ja forma part de la Xarxa de Museus Locals i Comarcals, i es vincula a la Xarxa de Museus de la Ciència i la Tècnica de Catalunya. El Museu es trasllada a l'antiga fàbrica del Gas, edifici rehabilitat i adequat com a museu que reobre les seves portes el 2002.

L'entitat promotora, l'AECC, des dels inicis endega una tasca de recuperació de diversos testimonis de la història, etnologia i arqueologia locals, així com d'objectes procedents de la indústria del gas i l'estampació tèxtil. Arrel de l'entrada de grans conjunts d'objectes procedents d'indústries d'estampació de Catalunya, i amb la participació de professionals del sector, el Museu es va especialitzant en estampació tèxtil. De la mateixa manera, les successives intervencions arqueològiques a Premià fan que s'incorporin nous materials a la col·lecció.

D'aquesta manera queden definides les quatre línies temàtiques del Museu, que són recollides en la política d'adquisicions:

- L'estampació tèxtil: el Maresme ha estat una de les comarques on el tèxtil i l'estampació s'han desenvolupat amb més força. A Premià

de Mar, hi ha hagut una activitat fabril en el camp de l'estampació de primera magnitud, especialment durant el segle xx. Cada procés d'estampació s'explica pels grans blocs que conformen la col·lecció, representats per indústries de Catalunya: La España Industrial, Ponsa, Lyon-Barcelona, Vilumara, Farrero, Vidiestil...

L'art i la tècnica de l'estampació estan representats amb un ampli fons gràfic de dissenys originals i mostraris, i maquinària que n'il·lustra el procés d'estampació, alhora que es disposa material documental per a la seva comprensió.

- Història i etnologia local: el Museu, com ens municipal, recull aquells testimonis que preserven la memòria de la vila.

- Indústria del gas: el fons està format també per objectes i testimonis locals de l'àmbit de la indústria del gas. La fàbrica del Gas, la nova seu, és un edifici que respon a l'estètica de l'arquitectura industrial modernista i que ha conservat elements per a la interpretació del procés de fabricació de gas a partir de carbó d'hulla.

- Arqueologia local: Premià de Mar té com a element estrella la vil·la romana de la Gran Via, de la qual es descobrí un nou sector a l'Horta Farrerons, unes termes romanes úniques a Catalunya que es volen museïtzar per mostrar al públic.

Amb els anys, el Museu esdevé un centre de difusió d'aquest ric patrimoni. La temàtica diversa de les col·leccions ha permès dur a terme estudis i actuacions de difusió del patrimoni local. Les exposicions temporals són una eina de difusió de les col·leccions pròpies i també esdevenen un espai on es mostren obres d'art, història i etnologia local.

D'entre elles, destaquem les darreres exposicions etnogràfiques «Sacs per omplir, sacs per vestir» i «Imatges de la Mar», realitzades en col·laboració amb l'AECC, i les exposicions d'art «Homenatge a Pau Roig (1859-1955)» i «Homenatge a Lluçia Navarro», creades per l'Associació d'Artistes Plàstics de Premià de Mar.

Actualment, el Museu treballa en dos projectes de gran abast, que volen donar una visió global de la història de Premià de Mar: la realització del tercer àmbit de l'exposició permanent i l'estudi i posterior museïtzació del jaciment de la vil·la romana de Can Farrerons.

2. PROJECTE D'EXECUCIÓ DE LA TERCERA FASE DE L'EXPOSICIÓ PERMANENT

El Museu de l'Estampació de Premià de Mar ja ha arribat a l'equador del projecte museístic. Per la seva especialitat, i a partir d'una perspectiva multidisciplinària, el Museu recorre els diversos aspectes que intervenen en la indústria de l'estampació tèxtil, des de la tècnica, ciència, l'art i el

disseny, fins als factors relacionats que han tingut i tenen una clara incidència en la història econòmica i social del país.

L'any 2005 es van obrir les portes del primer àmbit de l'exposició permanent, dedicat als inicis de l'estampació a Catalunya i Europa, on es posa especial atenció a les primeres manufactures catalanes, que neixen a la ciutat de Barcelona i s'estenen a la comarca del Maresme.

Dos anys més tard s'inaugura la segona fase de l'exposició permanent, que tracta la química dels colorants a partir de sis blocs temàtics: processos previs a l'aplicació del color, desenvolupament de la indústria química a Europa, colorants naturals, artificials, aspectes estètics i tres ambientacions on es recreen les dependències de fàbriques on es treballa amb colorants. En aquest mateix àmbit, s'incorporen objectes de la fàbrica del Gas que complementen el recorregut i es relacionen amb la química dels colorants.

Enguany s'ha inaugurat el tercer àmbit parcial de l'exposició permanent, «L'esforç per dominar la tècnica», on es mostren els principals mètodes d'estampació. Hi trobem apartats diversos: les primeres temptatives d'estampar –representades amb objectes arqueològics de Premià–, el gravat de motlles de fusta, l'estampació amb planxa de coure, el pantògraf o màquina de gravar cilindres, i un audiovisual de 1904 on es mostra la fàbrica de La España Industrial.

Actualment es treballa en l'execució de les darreres fases de l'exposició permanent, dedicades a les tècniques d'estampació vigents i a la vessant de l'art i el disseny, respectivament, per oferir un discurs tangencial, amb diversos nivells de lectura, que acosti a un públic ampli el fet proper i quotidià de l'estampació tèxtil.

És en aquesta part on es mostraran els testimonis més rellevants de la indústria de l'estampació a Premià de Mar que, malauradament, des de la dècada de 1980 està en clara recessió i de la qual tan sols queda alguna fàbrica en actiu.

La indústria de l'estampació a Premià es desenvolupa a l'entorn de la fàbrica Lyon-Barcelona («La Lió»), que va adquirir una patent l'any 1931 per estampar «a la lionesa», un nou sistema que canviaria el paisatge de Premià. A l'entorn de la fàbrica de La Lió, es crearen indústries satèl·lits –estudis de dibuix i tallers de gravat–, que proveïen de motlles a les fàbriques de La Lió i a la província de Barcelona. Durant anys, en els carrers de Premià es trobaven motlles de lionesa assecant-se al sol, i la majoria de les famílies premianenques vivien directament o indirecta d'aquesta indústria.

El patrimoni que conserva el Museu, provinent d'empreses premianenques, permet entendre el procés de gravat de motlles, il·lustrant el

pas del disseny original a un clixé de vidre o acetat on es dissocien els colors –per a cada color, cal emprar un motlle–, la fabricació manual i el gravat dels motlles amb processos d’insolació i la col·locació d’aquests en les grans taules d’estampació.

Entre l’any 2008 i principis de 2009, es durà a terme l’execució de la tercera fase de l’exposició permanent. En ella, trobarem els primers motlles de lionesa de l’Estat, antics clixés de vidre i el seu substitut en acetat, plomes elèctriques per al gravat de clixés, taules lluminoses de gravat i insolació de motlles, tots ells ideats o fabricats als tallers premianencs, pioners a tot l’Estat.

Els objectes són acompanyats de material gràfic i documental, amb referències a testimonis orals que s’han anat recollint activament per tal d’ampliar i mantenir viva la memòria de tants premianencs que van dedicar-se a l’activitat de l’estampació.

Com a complement de la visita, es fan tallers d’estampació adreçats a públic escolar i demostracions obertes a tots els públics, per tal d’engrescar-los a participar i valorar la vessant artesanal de l’ofici d’estampar. Els tallers tenen una molt bona acollida, i el visitant s’enduu una peça estampada, recordatori de l’estada al Museu.

3. LA VIL·LA ROMANA DE CAN FARRERONS

La troballa de restes romanes a l’Horta de Can Farrerons es remunta a l’any 1969, quan es descobriren uns mosaics que ja llavors feren suposar l’existència d’una important vil·la romana.

Més tard s’anaren localitzant altres restes, on es troben tallers, instal·lacions industrials i àrees residencials de caire senyorial. Amb aquests treballs s’ha pogut copsar la realitat cronològica del jaciment, que té una durada aproximada de set segles (s. I aC - VI dC) i una extensió considerable (unes 5.5 Ha). S’ha d’entendre, doncs, com una gran finca amb diversos edificis, comparable a altres vil·les romanes descobertes al Maresme, com la Torre Llauder de Mataró, Can Sentromà de Tiana o Cal Ros de les Cabres del Masnou.

L’edifici de planta octogonal de Can Farrerons fou descobert a finals de l’any 2000. Les excavacions han deixat al descobert un gran edifici de planta octogonal d’uns 750 m², que conté vint-i-tres habitacions que es distribueixen seguint un ordre geomètric gairebé perfecte al voltant d’un gran espai central, també de planta octogonal.

Es tracta d’una obra d’arquitectura molt ben projectada de la qual tan sols es coneixen dos paral·lels a la Mediterrània occidental: un a Portugal i l’altre a prop de Madrid. L’estat de conservació dels murs és

excepcional, conserven una alçada mitjana de dos metres i mig, fins a tres metres. En algunes habitacions també s'aprecien perfectament les obertures de les portes i les parts inferiors d'alguns arcs.

Es desconeix el moment concret de construcció de l'edifici, si bé es pot datar com a mínim de finals del segle III dC o inicis del IV dC. D'aquesta fase s'han conservat molt poques dades, ja que posteriorment l'edifici tingué altres usos. Sí que s'han conservat uns banys privats (*balneum*), on es pot apreciar el sistema de calefacció de les termes romanes.

En un segon període, cap al segle V i part del VI dC, l'edifici va perdre la seva funció original de lloc residencial i va esdevenir un lloc destinat a usos productius i industrials, segurament per a l'elaboració de vi. Altres habitacions foren utilitzades com a taller de metalls, on es forjava el ferro i es fonien elements de coure i bronze. Algunes parts de l'edifici foren usades com a habitatges, encara que més modestos.

Una vegada abandonat l'edifici, fou usat en part com a lloc d'enterrament, amb una petita necròpolis on s'ha trobat una quinzena d'individus, entre infants i adults.

L'edifici octogonal de Can Farrerons és una troballa arqueològica excepcional que enriqueix el patrimoni cultural del municipi i del país. Conscients d'aquest fet, s'ha iniciat un projecte de gran abast per a la conservació i estudi global del jaciment, que vol aprofundir en els seus usos i tipologia. L'any 2006, es va fer l'acte de presentació de les restes arqueològiques i els treballs d'estudi volen obrir pas a la museïtzació del jaciment, que permetrà donar a conèixer als ciutadans aquestes restes patrimonials en tota la seva magnitud.